

Voorwoord

‘Mit Quellen zu arbeiten ist für Philologen und Geisteswissenschaftler selbstverständlich. Die Quelle selbst zum Thema zu machen ist es nicht. Vielleicht muss dies so sein, weil nur das, was selbstverständlich ist, problemlos gebraucht werden kann.’¹

De bron vormt voor de historicus het vanzelfsprekende middel om zijn onderzoek op uit te voeren, en het belang van gedegen en nauwgezette documentatie en verantwoording van bronnenmateriaal is iedere geschiedwetenschapper bekend. Elke historicus werkt met een verscheidenheid aan primaire en secundaire bronnen en doet zijn best ze in een historische context te beschrijven en plaatsen. Om de functie van en omgang met bronnen als thema te behandelen ligt voor velen weinig voor de hand, zoals Rathmann en Wegmann in bovenstaand citaat aangeven.

Geschiedenis laat zich niet vangen in boeken alleen en andere bronnen zijn van essentieel belang voor de historicus. In dit themanummer kunt u dan ook lezen dat de historicus meer is dan iemand die in duistere bibliotheekzalen in stoffige boeken zit te snuffelen, zoals op de voorkant van deze editie van *Groniek* benadrukt lijkt te worden. Verschillende soorten bronnen zullen de revue passeren, maar de belangrijkste vragen die de auteurs zich in hun artikelen hebben gesteld, richten zich op omgang met en functie van bronnen.

De kerngedachte achter dit themanummer is om de historische bron als een sterke kracht binnen de geschiedschrijving te behandelen. Dit lijkt op het eerste gezicht voor de hand liggend; in ieder handboek over geschiedschrijving wordt een hoofdstuk aan bronnen besteed. Maar het blijft hier veelal bij het maken van onderscheid tussen primaire en secundaire bronnen, het geven van een opsomming van de variëteit aan bronnen en de bijbehorende mogelijkheden en hulpmiddelen voor de historicus.

De omgang met de bron zelf wordt zo echter grotendeels uit het oog verloren. Ongeacht of een historicus nu realist of postmodernist is, hij legt altijd verantwoording af voor het gebruik van zijn bronnenmateriaal en dit schept ruimte voor verschillende benaderingen, functies en interpretaties. Dit themanummer van *Groniek* kiest daarom een andere invalshoek en stelt

1 Thomas Rathmann en Nikolaus Wegmann, “Quelle”. *Zwischen Ursprung und Konstrukt: ein Leitbegriff in der Diskussion* (Berlijn 2004) 12.

Voorwoord

de wisselwerking tussen historicus en historische bron centraal. Op welke manier beïnvloedt de bron de historicus, en andersom? Op welke wijze worden functie en omgang bepaald? Aandacht zal geschonken worden aan historische hulpwetenschappen, interdisciplinair onderzoek en interpretatie en waarheidsvinding van bronnen.

Het themagedeelte opent met een artikel van Herman Paul. Hij behandelt het aanzien van de hulpwetenschappen die de historicus tot beschikking staan. De traditionele hulpwetenschappen bloeiden in de negentiende eeuw op, toen historische bronnen in grote aantallen werden uitgegeven. Thematiek, brongebruik en ethos binnen de geschiedwetenschap zijn echter veranderd en dit heeft verschillende gevolgen gehad voor historische hulpwetenschappen.

In het tweede thema artikel schrijft Jan Gunneweg over zijn nu tien jaar oude onderzoeksproject naar De Dode Zee rollen en de archeologische vondsten rond Qumran, waar de rollen gevonden zijn. Het interdisciplinaire onderzoek binnen dit project heeft nieuwe en nuttige opbrengsten opgeleverd en Gunneweg benadrukt de mogelijkheden die deze samenwerking kan bieden.

In het derde artikel gaat Walter Prevenier in op waarheidsvinding en perceptie van bronnen. Niet alleen historici worden in hun interpretatie beïnvloedt door hun tijd en achtergrond, ook de objectiviteit van de bronnen die zij onderzoeken is zelden hard te maken of vast te stellen. In dit artikel bespreekt Prevenier (voorbeelden van) de problemen die historici tegenkomen in hun zoektocht naar waarheid.

Silvia Berti schrijft over het moeilijke historische onderwerp 'atheïsme'. Bronnen over en van ongelovigen zijn uiterst schaars en de oorsprong van atheïsme was en is bijzonder lastig vast te stellen. Het historiografische onderzoek naar atheïsme is daarom sterk gevormd door ideologische geschiedschrijving en biedt een uitstekend voorbeeld van de problemen rond bronkritiek en interpretatie voor de historicus. Hoe zijn bronnen het best te benaderen?

Eelco Runia bespreekt hoe wij met het verleden omgaat en stelt dat wij niet het verleden bezitten, maar dat het verleden ons bezit. Wie bepaalt dan het geschiedverhaal, de bron of de historicus?

Het supplement opent met een 'Hoog van de Toren' van redactielid Marijn Parmentier, waarin hij de stand van zaken van universitaire alfa-wetenschappen en in het bijzonder Geschiedenis bespreekt. In de rubriek Historisch Erfgoed behandelt Floris Meens het Koninklijk Nederlands

Instituut te Rome en de verhouding van het instituut met het fascistische regime van Italië in de jaren dertig. Tot slot besteedt Johan den Hertog in de rubriek Persoonlijkheden aandacht aan P.W.A. Cort van der Linden, de Nederlandse premier tijdens de Eerste Wereldoorlog.

De redactie wenst u veel leesplezier.